

- 1 M šerík
bez
svatojánckej bez 320
špaňelský bez 213, 753
štepnej bez
tureckej bez
voňavý bez
beza 435, 449
chebz (hebz 833, 835, 84, chybz 806, chebzd 809, 811, 817)
turecký chebz 706, 734
voňavý chebz
chebzík (hebzík 613)
chebzíček
chebza (chébza 747)
chebzi m. 650, 666, 667
křenka 605 (křemfa 515, 518, křemší 644)
špaňhel 742 (špaňhel 746, španiel 742)
flider 808 (flyder 801)
řebříček 301–303 (žebříček 303, 304)
- N modrý chebz 757, zahradní chebz 722, domacy chybz 806, modrej bez 506

2 Nářeční výrazy označující šerík, tj. keř s bohatými latami nafialovělých, modravých nebo bílých kvítků (*Syringa vulgaris*), vykazují kromě základní lexikální opozice *bez* × *chebz* další rozdíly lexikální spíše jen okrajově (*křenka* × *špaňhel* × *řebříček* × *flider*).

U výrazu *chebz* se projevuje též diferenciací slovotvorná (*chebz* × *chebzík* × *chebzíček*) a rodový protiklad (*chebz* × *chebza*). Zvláště u slova *bez* se místy objevují doplnění adj. přívlástkem *svatojánský*, *španělský*, *štepny*, *turecký*, *voňavý*. Dvojslovná spojení jako např. *modrý bez*, *zahradní chebz*, *zaznamenaná zcela sporadicky*, byla z mapování vyloučena, protože je nepovažujeme za sousloví.

Položka 1180 šerík úzce souvisí s položkou 1181a keř černého bezu. Někteří nář. informátoři často používají pro oba keře stejného výrazu *bez*, popř. *chebz*, a pouze v případě potřeby rozlišují oba keře pomocí popisných adjektiv, např. *bílý*, *fialový*, *voňavý*, srov. ČJA 2, 119 keř černého bezu.

Většina výše uvedených pojmenování vznikla přenesením výrazu označujícího původně keř černého bezu (*bez*, *chebz* a jejich odvozeniny) na šerík, a to na základě podobnosti květové laty obou keřů, menší množství ekvivalentů (např. *křenka*, *řebříček*) bylo přeneseno na základě podobnosti z jiných bylin.

Pojmenování *šerík*, shodné se spis. jazykem, si dosud uchovává poněkud literární ráz a jako takové bylo exploračně zaznamenáváno spíše výjimečně.

3 Pro mapu je příznačný protiklad jednoduché situace v Čechách v podstatě s jediným výrazem *bez* a poněkud složitějšího stavu na Moravě, kde se objevuje především pojmenování *chebz* a jeho slovotvorné varianty.

Většinový výraz *bez* se kromě celých Čech vyskytuje též na jz. a sev. Moravě a dále podél sev. části hranice moravsko-slovenské s širším výběžkem na Vsetínsko a do sev. okrajů nář. vm. Dokládá se též z přechodných nářečí česko-polských. Na zbývajícím území Moravy a Slezska je pojmenování *chebz*, na Holešovsku v rodové variantě *chebza*, na Znojemsku v slovotvorné obměně *chebzík* a v členité oblasti mezi Mor. Krumlovem a Kyjovem v podobě *chebzíček*. Kolektivum *chebzí* převládá na Litovelsku.

Dvojslovná pojmenování se vyskytují především v zč. nářečích, v jejich již. části je to *turecký*, *voňavý* a ojedinele *svatojánský bez*, v sev. části *štepny bez*. Dvojslovná označení *turecký*, *štepny* a *španělský bez* se dokládají místy ze sev. části střč. nář., sousloví *voňavý* a *turecký chebz* roztroušeně z vých. Moravy, zvláště ze sev. části vm. nář.

Další lexémy jsou víceméně sporadické. Pojmenování *křenka* se objevuje v již. části čm. nář. a na Zábřežsku, přejatý výraz *flider* v opavské skupině slez. dialektů, ekvivalent *špaňhel* ve vm. nář. Na Domažlicko se omezuje výraz *řebříček*.

Situace ve městech se v podstatě shoduje s jejich příslušným venkovským okolím, do měst na Moravě navíc proniká pojmenování *bez* a zejména *šerík*; ten se dokládá často i ze zč. a sč. pohraničí. Podle našeho výzkumu se tento výraz šíří překvapivě málo.